

[Time : 2½ - 2 Hours]

[Marks : 75 - 60]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: (For Students attempting 75 marks).

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

(For Students attempting 60 marks).

1. Attempt any three questions form Q.No.1 & Q.No.4.
2. Q.No.5 is compulsory.

1. Explain the significance of micro-finance in the context of NABARD. 15

OR

1. Evaluate the role of MGNREGA in rural poverty alleviation. 15

2. Highlight the contribution of NGO's in addressing issues of rural areas and its people. 15

OR

2. Explain the meaning, types, history and critique of rural co-operatives. 15

3. "Special Economic Zones are a powerful means to develop Indian Economy" – Discuss. 15

OR

3. Evaluate the various factors responsible for causing farmer suicides. 15

4. Briefly explain the impact of globalization on land and livelihood of people in rural India. 15

OR

4. Analyse the impact of mega projects in the agrarian countryside with the help of case studies. 15

5. Write short notes on (any two) : 15

- (a) Self Help Group (SHGs)
- (b) Non Party Political Formations (NPPFs)
- (c) Politics of Co-operatives.
- (d) Case study of a rural NGO.

(मराठी रुपांतर)

(वेळ : २½ - २ तास)

(गुण : ७५ - ६०)

सूचना :

(७५ मार्कांचा पेपर सोडविणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी)

१. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
(६० मार्कांचा पेपर सोडविणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी)
३. प्रश्न क्र.१ ते प्रश्न क्र.४ पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
४. प्रश्न क्र.५ आवश्यक आहे.

१. नाबार्डच्या संदर्भात मायक्रोफायनान्सचे महत्त्व स्पष्ट करा. १५
किंवा
१. ग्रामीण दारिद्र्य निर्मुलनातील मनरेगाच्या भूमिकेचे परिक्षण करा. १५
२. ग्रामीण व्यवस्था व जनता यांच्या समस्या सोडविण्यासाठी बिगर शासकीय संस्थांच्या योगदानाची मीमांसा करा. १५
किंवा
२. ग्रामीण सहकारी संस्थांचा अर्थ, प्रकार, ऐतिहासिक पार्श्वभूमी तसेच मूल्यमापन विशद करा. १५
३. 'भारतीय अर्थव्यवस्था मजबूत करण्यात विशेष आर्थिक क्षेत्र सक्षम आहेत' - चर्चा करा. १५
किंवा
३. शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येला जबाबदार असणाऱ्या कारणांचे मूल्यमापन करा. १५
४. ग्रामीण भारतातल्या लोकांच्या जमिनीवर व जगण्याच्या साधनांवर जागतिकीकरणामुळे झालेल्या परिणामांची थोडक्यात चर्चा करा. १५
किंवा
४. व्यष्टी अध्ययनांच्या आधारे ग्रामीण व्यवस्थेवर मेगाप्रकल्पांच्या पडलेल्या प्रभावाची मीमांसा करा. १५
५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : १५
(अ) स्वयंसहाय्यता गट
(ब) बिगर शासकीय / संसदीय संघटना (NPPF's)
(क) सहकाराचे राजकरण
(ड) ग्रामीण बिगर शासकीय संस्था - एक व्यष्टी अध्ययन